

శ్రీః
శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః
శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అయోధ్యాకాండే

॥ చతుఃసప్తతితమః సర్గః ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

శ్రీ రంగరామానుజ మహాదేశికన్

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ చతుఃసప్తతితమః సర్గః ॥

భరతేన కైకేయ్యా భర్తసం

తాం తథా గర్హయిత్వా తు మాతరం భరతస్తదా |
రోషేణ మహతావిష్టః పునరేవాబ్రవీద్ వచః || 2.74.1 ||

రాజ్యాద్ భ్రంశస్వ కైకేయి నృశంసే దుష్టచారిణి |
పరిత్యక్తాసి ధర్మేణ మా మృతం రుదతీ భవ || 2.74.2 ||

కిం ను తేఽదూషయద్ రామో రాజా వా భృశధార్మికః |
యయోర్మృత్యుర్వివాసశ్చ త్వత్కృతే తుల్యమాగతౌ || 2.74.3 ||

భూణహత్యామసి ప్రాప్తా కులస్యాస్య వినాశనాత్ |
కైకేయి నరకం గచ్ఛ మా చ తాతసలోకతాం || 2.74.4 ||

యత్త్వయా హీదృశం పాపం కృతం ఘోరేణ కర్మణా |
సర్వలోకప్రియం హిత్వా మమాప్యాపాదితం భయం || 2.74.5 ||

త్వత్కృతే మే పితా వృత్తో రామశ్చారణ్యమాశ్రితః |
అయశో జీవలోకే చ త్వయాహం ప్రతిపాదితః || 2.74.6 ||

మాతృరూపే మమామిత్రే నృశంసే రాజ్యకాముకే |
న తేఽహమభిభాష్యోఽస్మి దుర్వృత్తే పతిఘాతిని || 2.74.7 ||

కౌసల్యా చ సుమిత్రా చ యాశ్చాన్యా మమ మాతరః |
దుఃఖేన మహతావిష్టాస్తాం ప్రాప్య కులదూషిణీం || 2.74.8 ||

న త్వమశ్వపతేః కన్యా ధర్మరాజస్య ధీమతః |
రాక్షసీ తత్ర జాతాసి కులప్రధ్వంసినీ పితుః || 2.74.9 ||

యత్ త్వయా ధార్మికో రామో నిత్యం సత్యపరాయణః |
వనం ప్రస్థాపితో వీరః పితాపి త్రిదివం గతః || 2.74.10 ||

యత్ ప్రధానాసి తత్ పాపం మయి పిత్రా వినా కృతే |
భ్రాతృభ్యాం చ పరిత్యక్తే సర్వలోకస్య చాప్రియే || 2.74.11 ||

కౌసల్యాం ధర్మసంయుక్తాం వియుక్తాం పాపనిశ్చయే |
కృత్వా కం ప్రాప్సుసే హ్యద్య లోకం నిరయగామిని || 2.74.12 ||

కిం నావబుధ్యసే క్రూరే నియతం బంధుసంశ్రయం |
జ్యేష్ఠం పితృసమం రామం కౌసల్యాయాత్మసంభవం || 2.74.13 ||

అంగప్రత్యంగజః పుత్రో హృదయాచ్ఛాభిజాయతే |
తస్మాత్ ప్రియతరో మాతుః ప్రియా ఏవ తు బాంధవాః || 2.74.14 ||

అన్యదా కిల ధర్మజ్ఞా సురభిః సురసమ్మతా |
వహమానౌ దదర్శోర్వాం పుత్రౌ విగతచేతసౌ || 2.74.15 ||

తావర్థదివసం శ్రాంతౌ దృష్ట్వా పుత్రౌ మహీతలే |
రురోద పుత్రశోకేన బాష్పపర్యాకులేక్షణం || 2.74.16 ||

అధస్తాద్ వ్రజతస్తస్యాః సురరాజ్ఞో మహాత్మనః |
బిందవః పతితా గాత్రే సూక్ష్మాః సురభిగంధినః || 2.74.17 ||

నిరీక్షమాణస్తాం శక్రో దదర్శ సురభిం స్థితాం |
ఆకాశే విష్ఠితాం దీనాం రుదతీం భృశదుఃఖితాం || 2.74.18 ||

తాం దృష్ట్వా శోకసంతప్తాం వజ్రపాణిర్యశస్వినీం |
ఇంద్రః ప్రాంజలిరుద్విగ్నుః సురరాజోఽబ్రవీద్ వచః || 2.74.19 ||

భయం కచ్చిన్న చాస్మాసు కుతశ్చిద్ విద్యతే మహత్ |
కుతోనిమిత్తః శోకస్తే బ్రూహి సర్వహితైషిణి || 2.74.20 ||

ఏవముక్తా తు సురభిః సురరాజేన ధీమతా |
ప్రత్యువాచ తతో ధీరా వాక్యం వాక్యవిశారదా || 2.74.21 ||

శాంతం పాపం న వః కించిత్ కుతశ్చిదమరాధిప |
అహం తు మగ్నా శోచామి స్వపుత్రౌ విషమే స్థితౌ || 2.74.22 ||

ఏతౌ దృష్ట్వా కృశౌ దీనౌ సూర్యరశ్మిప్రతాపితౌ |
వధ్యమానౌ బలీవర్దౌ కర్షకేణ దురాత్మనా || 2.74.23 ||

మమ కాయాత్ ప్రసూతౌ హి దుఃఖితౌ భారపీడితౌ |
యౌ దృష్ట్వా పరితప్యేహం నాస్తి పుత్రసమః ప్రియః || 2.74.24 ||

యస్యాః పుత్రసహస్రైస్తు కృత్స్నం వ్యాప్తమిదం జగత్ |
తాం దృష్ట్వా రుదతీం శక్రో న సుతాన్ మన్యతే పరం || 2.74.25 ||

ఇంద్రో హ్యశ్రునిపాతం తం స్వగాత్రే పుణ్యగంధినం |
సురభిం మన్యతే దృష్ట్వా భూయసీ తామిహేశ్వరః || 2.74.26 ||

సమాప్రతిమవృత్తాయా లోకధారణకామ్యయా |
శ్రీమత్యా గుణముఖ్యాయాః స్వభావపరిచ్ఛేష్టయా || 2.74.27 ||

యస్యాః పుత్రసహస్రాణి సాపి శోచతి కామధుక్ |
కిం పునర్యా వినా రామం కౌసల్యా వర్తయిష్యతి || 2.74.28 ||

ఏకపుత్రా చ సాధ్వీ చ వివత్సేయం త్వయా కృతా |
తస్మాత్ త్వం సతతం దుఃఖం ప్రేత్య చేహ చ లప్స్యసే || 2.74.29 ||

అహం త్వపచితిం భ్రాతుః పితుశ్చ సకలామిమాం |
వర్ధనం యశసశ్చాపి కరిష్యామి న సంశయః || 2.74.30 ||

ఆనాయ్య చ మహాబాహుం కోసలేంద్రం మహాబలం |
స్వయమేవ ప్రవేక్ష్యామి వనం మునినిషేవితం || 2.74.31 ||

నహ్యహం పాపసంకల్పే పాపే పాపం త్వయా కృతం |
శక్తో ధారయితుం పౌరైరశ్రుకంఠైర్నిరీక్షితః || 2.74.32 ||

సా త్వమగ్నిం ప్రవిశ వా స్వయం వా విశ దండకాన్ |
రజ్జూం బద్ధ్వాథవా కంఠే నహి తేఽన్యత్ పరాయణం || 2.74.33 ||

అహమప్యవనీం ప్రాప్తే రామే సత్యపరాక్రమే |
కృతకృత్యో భవిష్యామి విప్రవాసితకల్మషః || 2.74.34 ||

ఇతి నాగ ఇవారణ్యే తోమరాంకుశతోదితః |
పపాత భువి సంక్రుద్ధో నిఃశ్వసన్నివ పన్నగః || 2.74.35 ||

సంరక్తనేత్రః శిథిలాంబరస్తథా
విధూతసర్వాభరణః పరంతపః |
బభూవ భూమౌ పతితో నృపాత్మజః
శచీపతేః కేతురివోత్సవక్షయే || 2.74.36 ||

|| ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
అయోధ్యాకాండే చతుఃసప్తతితమః సర్గః ||